

ORTA ANADOLU UN SANAYİCİLERİ DERNEĞİ (OAUSD) 'GENİŞLETİLMİŞ SEKTÖR TOPLANTISI' (30 Eylül-2 Ekim 2022/KONYA) SONUÇ BİLDİRGESİ

1. Üretim sezonunda TMO alım politikaları konuşmacılar tarafından değerlendirilmiştir. Genel kabul TMO'nun buğdaya verdiği fiyat, daha sonra güncelleme ve prim uygulaması ile oluşan fiyatın dünya fiyatları ile uyumlu gerçekçi bir fiyat olduğudur. Bu fiyatın çiftçi, tüccar, sanayici tarafında da olumlu karşılandığı ortaya konulmuş, belirlenen fiyatın serbest piyasalara da benzer düzeyde yansıdığı ifade edilmiştir.
2. TMO'nun böyle bir hassas dönemde piyasayı regüle etme görevini yerine getirebilmesi, yeterli stok yapabilmesine bağlı olduğu, stoğun bu olağan üstü koşullar dikkate alındığında 4-5 milyon ton düzeyinde olması halinde ancak piyasaları düzenleme görevini hakkıyla yerine getirmesine imkân sağlayabileceği değerlendirilerek, bu yılki uyguladığı alım politikası ile muhtemelen bu düzeyde stok yaparak, ilgili sektörleri rahatlatması, spekülasyonları önleyecek güce sahip olması önemli görülmüştür.
3. Buğday üretiminin sürdürülebilirliği ancak buğday üreticisinin bu faaliyetinden yeterli gelir elde etmesine bağlıdır. Yıllardır tüketicileri temel gıda ekmek üzerinden koruma gayreti ile buğday fiyatlarını baskılama yoluna gidiliyordu. Bu uygulama ekmeğin çiftçi üzerinden sübvansiyonu anlamına geliyor ve buğday yetiştiricilerinin gelirlerini kısıtlıyor, rakip ürünler karşısında buğdayın rekabet gücünü azaltıyor ve özellikle sulanan alanlarda ekim alanlarının giderek azalması sonucunu doğuruyordu. Bu sezon ve geçtiğimiz sezon ise TMO farklı bir yöntem uygulamaya başladı. Bu yöntem "unu belirli bir fiyat ile satmayı taahhüt eden un fabrikalarına indirimle buğday satışı-un regülasyonu" şeklinde olup, böylece ekmek çiftçi üzerinden değil, doğrudan TMO tarafından sübvansiyon edilmektedir. Bu yıl buğdaya uygulanan avantajlı fiyat uygulaması, çiftçi dışında ekmek sübvansiyonunun gelecek yıllara buğday ekim alanlarının artışı şeklinde yansiyabileceği ve buğday üretiminin sürdürülebilirliğine katkı sağlayabileceği öngörülerek, olumlu karşılanmıştır (bununla birlikte bu tür uygulamaların uzun vadede özel sektörün gelişimine ket vurabileceği endişesi dikkate alınarak, alternatif yöntemler geliştirilmesinin gerekliliği de vurgulanmıştır).
4. Ülkemiz nüfusu 85 milyon civarında olmakla birlikte, yakın coğrafyamızda ya da gönül coğrafyamızda yaşanan olumsuzluklar sebebiyle misafir ettiğimiz göçmenler, üretimden düşmüş ülkelere yapılan yardımlar, sayıları rekor düzeyde artan turistler dikkate alındığında 100 milyon üzerinde bir nüfusun ele alınmasının zaruretinden bahsedilmiştir. Bu düzeyde bir nüfusta iç tüketim için 20 milyon ton civarında buğday üretimi gerekmekte, bu üretim yılında olduğu gibi buğday üretimi birçok yılda iç tüketimi karşılayabilecek düzeyde olmakla birlikte, kritik bir sınırdan olmakta, kurak yıllarda ise iç tüketimi karşılayamama durumu ile karşılaşılmaktadır. Gıda sanayiinin gelişmesini belirleyen önemli etkenlerden birisi yeterli ve uygun kalitede hammaddeyi sürekli olarak temin edebilmektir. Pandemi, Rusya-Ukrayna savaşı, iklim değişikliği ve küresel riskler gıda hammaddelerine ulaşmada önemli sorunlar oluşturmaktadır. Bu nedenle küresel risklerden korunmak için stratejik ürün olan buğday üretiminin artırılması, sürdürülebilirliğin sağlanması gerekmektedir. Bunun için de 7 milyon hektar düzeyine gerilemiş olan buğday ekim alanlarının tedrici artışla 8 milyon hektar düzeyine çıkarılması elzemdir. Bu üretim yılında un sanayicilerine uygun fiyatla

buğday tahsisi (un regülasyonu) yolu ile bir ölçüde çiftçi dışında ekmeğin dolaylı sübvanses yoluna gidilmesi, dünya fiyatlarında gerçekçi fiyat belirlenmesi, prim uygulaması ve fiyat güncellemesi buna katkı sağlayacak olmakla birlikte, ilave tedbirlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda buğdayda sertifikalı tohumluk, gübre ve mazot desteklerinde çok önemli artışlar sağlanması ve dekara 171 TL ye ulaşması önemli görülmüştür (ancak geçen yıl geçici olarak verilen 50 TL destek ile bu rakam 116 TL idi. Bu açıklamalardan geçici desteğin kaldırıldı anlaşılmaktadır. Bu desteğin kalıcı hale getirilerek 171 TL ye ilave edilip, dekara desteğin 221 TL ye çıkarılması önerilmektedir. Yine kg'a 10 krş olan ürün desteğinin 25 krş'a çıkarılarak devamı önem arz etmektedir).

5. Sulanan alanlarda hangi ürünün yetiştirileceğine yılın gidişatına göre karar verilmekte, çoğu zaman toprak ve su kaynakları açısından uygun olmayan seçenekler ortaya çıktığı gibi, ekonomiklikten uzak tercihler de söz konusu olabilmektedir. Gerçek anlamda; toprağı, su kaynaklarını, çevreyi, ekonomiklik ilkesini göz önüne alan bir üretim planlaması da yapılamamaktadır. Bilimsel, teknik ve ekonomik esaslara uygun dörtlü münavebe sisteminin (en az bir yılında buğday tarımının zorunlu olduğu), tarımsal destekler ile ilişkilendirilerek uygulamaya konulması önerilmiştir. Bu sistemin sadece buğday açısından değil farklı stratejik ürünler için bir üretim planı oluşturacağı gibi, toprağın ve su kaynaklarının korunmasına da önemli katkı sağlayabileceğine dikkat çekilmiştir.
6. Suyun her damlası değerli olduğuna ve gıda güvenliğini doğrudan ilgilendirdiğine göre, havzalardaki ekosistemi koruyarak, su yetersizliği olan havzalara dış havzalardan su getirme projeleri yeniden gözden geçirilmelidir. Daha önce maliyet açısından fizibil bulunmayanlar, yenilebilir enerji kaynaklarından da yararlanma alternatifleri ile gelen süreçteki gıda fiyatları ve bulunma güçlüğü de dikkate alınarak, yeniden değerlendirilmelidir. Enerji bağımsızlığı yönünde ülkemizin attığı adımlar ne kadar önemli ise, gıdanın sürdürülebilirliği ve güvenliğinin sağlanması adına atılacak adımlar da aynı ölçüde önemlidir. Bu nedenle projelendirme ve kaynaklandırmada daha hızlı ve kararlı davranılmalı suyun her damlası tarıma çevrilmelidir. Bu uygulamalar; fiyat politikası, destekleme modeli ve dörtlü münavebe ile birlikte buğday ekim alanlarının artışına ve dolayısı ile üretimine de olumlu yansıtılabileceği değerlendirilmiştir (nadas alanlarının azaltılmasında da olumlu bir argüman olacağı düşünülmektedir).
7. Dünya'da bir ülkenin bir sektörde kendi kendine yeterliliğine, dış ticaret dengesindeki eşitliği ya da ihracat lehine fazlalığı ile karar verilmektedir. Kamuoyunda zaman zaman kendine yeterlilik o sektörde hiç ithalatın olmaması olarak yorumlamaya çalışılsa da bilimsel terminolojide bunun karşılığı yoktur. Buradan hareketle Ülkemiz Tarım ve Gıda Ürünlerinde dış ticaret fazlası olan bir ülke olduğundan, bu sektörde kendi kendine yeter olarak tanımlanabilmektedir. Aynı husus Buğday ve Mamulleri Dış Ticaretinde de söz konusu olup, dış ticaret fazlası vermektedir. Yine Ülkemizde buğday üretimi ekstrem yıllar hariç genellikle iç tüketimini karşılamakla birlikte, dahilde işleme rejimi kapsamında buğdayın işlenip, mamul madde olarak ihraç edilmesi için her yıl belirli bir miktar buğday ithalatı yapılmaktadır (un, bulgur ihracatında Dünya'da birinci, makarna ihracatında ikinci bir ülke olduğu gerçeği ile, ihraç kayıtlı 7-8 milyon ton buğday ithalatı bu kapsamda yapılmaktadır). Ancak küresel krizler dikkate alındığında bunun da ülke içinden karşılanması üzerinde çalışılmasının gerekliliği ortada olduğu, buğday ekim alanlarının artırılmasına yönelik sonuç bildirgesinde yer alan diğer önerilerle bu hedefin belirli ölçüde gerçekleştirilebilir gözüktüğü vurgusu yapılmıştır.

8. Pandemi yükünün hafiflemesi ve hasat dönemi bolluğunun etkisi ile düşüş eğilimine girmiş olan dünya buğday fiyatlarında tahıl koridoru anlaşması ile hızlı düşüşler görülmeye başlandı. Nitekim, tonu 450 dolara çıkmış olan ekmeklik buğday fiyatları 320 dolara düşmüştür. Diğer bazı gıda ürünlerinde de benzer düşüş eğilimleri görülmektedir. Ülkemiz Tarım sektörüne ve un sektörüne de uygun fiyatla hammadde temini açısından olumlu katkıları olduğu değerlendirilmektedir. Tahıl koridoru mutabakatında Türkiye'nin küresel ölçekte rolünün altı şu şekilde çizilmiştir "Bu durum Dünya'nın gözü önünde gerçekleşen Türkiye'nin kesin bir diplomasi zaferi, Dünya gıda güvenliğine vurulmuş bir mührüdür. Temel gıdalar konusunda Dünya'yı rahatlatacak, soluk aldırarak bir girişimdir. Afrika'daki kıtlığın pençesinde kıvranan toplumlara sunulmuş bir umut ışığıdır. Bu anlaşma başka programları da gündeme getirebilecek, belki tahıl koridorundan sonra enerji koridoruna evrilererek, Dünya'yı enerji kısılacından kurtaracak bir gelişmenin de yolunu açabilecektir. Muhtemeldir ki kalıcı ateşkesin sağlanmasına yol açacak, diplomatik çabaları da tetikleyebilecektir."
9. Ülkemizde faaliyette bulunan Lisanslı Depo İşletmecisi sayısının 164'e ve depo kapasitesinin 8,6 milyon tona ulaştığı görülmektedir. Bu gelişimin üreticilere, lisanslı depo yatırımcılarına, yatırımcılara farklı destekler ve muafiyetler sağlaması yanında, ürünlerin kayıt altına alınması, stok kontrol ve takibi, ürünlerin nitelikli depolarda bulunması ile sağlıklı muhafazasını sağlaması, kalitenin korunması, analiz ile kaliteye göre sınıflandırmanın ticari değer ve taleplerin karşılanmasındaki kolaylığı, TURİB aracılığı ile elektronik ortamda satılabilme imkanı, gereksiz nakliyenin önlenmesi, çiftçinin ürününü hak ettiği fiyattan satabilmesi ve finansmana uygun koşullarda ulaşabilmesi gibi birçok faydaları da beraberinde getirdiği üzerinde durulmuştur.
10. Lisanslı depolarla ilgili Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığının ilgili birimleri ile sektörün birlikteliğinin mevzuat ve düzenlemeler ile ilgili hızlı karara alma ve uygulama imkanının olmasının memnuniyeti dile getirilmiştir. Bu kapsamda birçok düzenlemenin uygulamaya konulduğu örnekendirilmiştir.
11. Lisanslı Depo İşletmecilerinin 16 milyon ton civarında depo izni almalarına rağmen halen faal kapasitenin 8,6 milyon ton olduğu dikkate alındığında, bu depoların faal kapasitelerinin hızla artırılmasının gerekliliği üzerinde durulmuş, ilk etapta bu kapasitenin 10 milyon tona çıkarılmasının önemi vurgulanmıştır.
12. Lisanslı depolarda sınırlı sayıda ürünün depolandığı dikkate alındığında, ürün çeşitliliğinin artan depo kapasitesine bağlı olarak artırılmasının gerekliliği dile getirilmiştir.
13. Lisanslı depoculukta analiz işlemlerinin nitelikli ve bağımsız şekilde gerçekleştirilmesinin önemine değinilerek, bunun için Yetkili Sınıflandırıcı analiz ücretinin MKS sisteminden tahsil edilmesi ve Yetkili Sınıflandırıcı ücret tarifesinin güncellenmesi (yıllardır ücret tarifesinin değişmemesi önemli sorunları beraberinde getirdiği gerçeğinden hareketle) önerilmiştir.
14. Lisanslı depolar için uygulanan destek ve muafiyetlerin ücret tarifelerinin güncellenerek sürelerinin uzatılması talep edilmiştir.
15. Lisanslı depolarla ilgili tüm konu ve yapılacak düzenlemelerle ilgili tüm sektör paydaşlarından oluşacak komitenin periyodik toplanmasının sağlıklı gelişimin önünün açılmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir.

16. TÜRİB'deki gelişmeler lisanslı depoculukta gelişmelerle paralel bir hızda devam ettiği tespiti yapılarak, ELÜS piyasasında aracılı sistem ve TÜRİB Vadeli İşlem Borsacılığı ile ilgili hedeflerin tüm paydaşların değerlendirmesi ile sağlıklı bir zemine oturtulmasının önemine işaret edilmiştir. Tarım Aydınlatma Platformu konusu ise dikkat çekici bir gelişme olarak değerlendirilmiş olup, kurumsal bir yapı ve nitelikli insan kaynağı ile sisteme önemli hizmet edeceği belirtilmiştir.
17. Buğdayda çeşit sayısının fazlalığının üzerinde sıkça durulan bir husus olduğu dile getirilmiştir. Ancak bunun ülkemiz ekolojik, toprak, topografik yapısındaki çeşitlilikten kaynaklandığı (farklı derinlik ve özellikte topraklar, rakım, eğim ve yöney değişimleri, toplam sıcaklık, en düşük, en yüksek ve ortalama sıcaklık ile yağış miktar ve dağılımı, hava nemi farklılıkları, sulama imkanlarındaki değişim) değerlendirilmiş, bundan sonra da bu farklılıklara adapte olacak çeşit geliştirme çalışmalarının devam edeceğinden hareketle, depolama ve alımlarda çeşit yerine her renk skalasında çeşit guruplarına göre işlem yapılarak ürün kabulüne yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır.
18. Tarımsal üretim teknolojinin yoğun kullanımına sahne olmakta, ülkemiz de yetişmiş insan kaynağı ve inovatif sanayicisi ile bu gelişime ayak uydurmakla birlikte, önceliklendirme ve organizasyonel gelişmelerle akıllı teknolojiler alanında daha hızlı yol kat etmemiz beklenilmektedir.
19. Köy nüfusunun boşalmasını ve yaşlanmasını önleyecek sosyal projeler acilen etkin bir şekilde uygulamaya konulmasının gerekliliği vurgulanmıştır.
20. Birçok tarla bitkileri üretimi için oldukça verimli olan ovaların tarım topraklarının çok yıllık bahçe bitkileri üretimine kayması dikkat çekici boyuta ulaşmıştır. Bu ürünler değerli ve çoğu da ihraç ürünleri olmakla birlikte; esas olarak stratejik ürünler olan tahıl, yağ bitkileri ve tane baklagillerin ekim alanlarının daralmasına sebebiyet vermektedir. Bu konuda gidişatı durduracak tedbirler üzerinde çalışılmasının önemi belirtilmiştir.
21. Yıllardan beri un sanayiindeki atıl kapasite sorununun devam edeceğine, heyecan yaratacak bir çözüme de kavuşturulamadığının altı çizilerek, sorunun gelecek yıllarda da devam edeceği beklentisi ortaya konulmuştur. Bu sorunun çözümü için ilgili yapıların yoğun mesai harcaması gerektiği, şimdilik kısa vadeli çözümün ise daha fazla dış pazarlara ulaşmaktan geçtiği tespiti yapılmıştır.
22. Türkiye'de un sanayii çoğunlukla dededen toruna uzanan, sürekli geliştiren ve yenileyen bir seyir takip etmiş olup, dünya üzerinde bu kadar yaygın bir satış ağına sahip olması, un ihracatında birinci sırada yer almasının altında bu gerçek yatmaktadır. Dünya'yı iyi okuması, her coğrafyanın talep ettiği un tipinin tespit edilmesi ve buna göre üretim yapılması, un sanayiinin inovatif yönünün kanıtıdır. Hiçbir coğrafik alanı atlamadan bu geliştirici yönünün devamının ortaya konulmasının, Dünya'daki gücünün sürekliliği açısından gerekliliği vurgulanmıştır.
23. Un sanayiinin inovatif yönünü, unlu mamuller alanına yoğunlaştırarak, yeni ürünler ortaya çıkarmasının bugünü ve yarını okumanın gereği olduğundan önemle üzerinde durulmuştur. Bu ürünlerin geliştirilmesinde, üniversitelerdeki akademik birikimden yararlanmanın önemine değinilerek, üniversite-sektör iş birliğinin sistematik bir temele oturtulması önerilmiştir.